

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

53-2

BRNO 2012

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 53

Volume 53

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Alice Del Maschio

Software
Software

Adobe InDesign CS5

Fotografie na obálce
Cover Photography

Mikulčice-Valy. Věderko nalezené v jednom z říčních ramen
(viz obr. 5. na str. 28)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2012

Náklad 400 ks

Časopis je na seznamu neinpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2012 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Vojtova-Stráve, Parz. Nr. 471/1 (Aktion A001/2011). Frühmittelalter, Hochmittelalter, Neuzeit. Flachland-siedlung (befestigt), Friedhof. Rettungsgrabung.

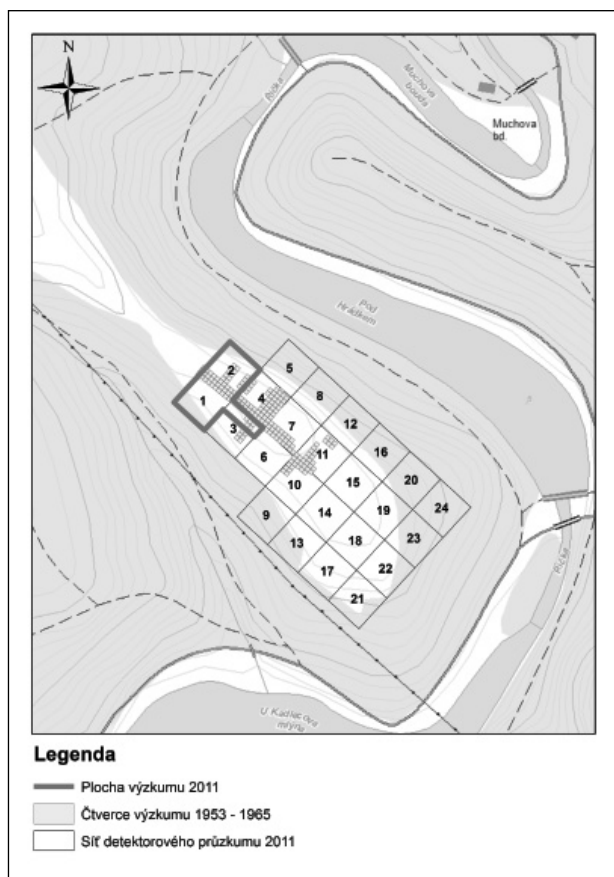
Die archäologische Rettungsgrabung belegte den Anfang einer kontinuierlichen Besiedlung im Frühmittelalter (11. – 12. Jahrhundert). Eine wichtige Feststellung repräsentiert die Anwesenheit eines großen Grabens, der den Eindruck einer vollwertigen Fortifikation macht. Die Ergebnisse der archäologischen Ausgrabung erlauben es nicht, die Entstehung dieser Befestigungsanlage eindeutig zu datieren. Im Hoch- und Spätmittelalter, beziehungsweise in der Frühneuzeit war das Untersuchungsgebiet vermutlich gar nicht besiedelt. Das untersuchte Areal wurde zu einer unbesiedelten Randfläche, die als Garten, Obstgarten oder Feld genutzt wurde. Die Ausgrabung hat einen Teil der Fläche des Altbrünner Friedhofs (1794-1883) freigelegt, und zwar den Ausschnitt einer zusammenhängenden Grabreihe, die den Südteil der Friedhofmauer umsäumt hat. Während der Grabung wurden beinahe vierzig Gräber freigelegt, die von den Bestattungssitten des 19. Jahrhunderts Zeugnis geben.

KATASTERGEBIET VEVEŘÍ

Kounicova-Stráve, Parz. Nr. 1494/1, 1494/2 (Akti-on A014/2011). Mittelalter, Neuzeit. Vorstadt. Rettungsgrabung.

Im Rahmen der archäologischen Ausgrabung dokumentierte man Verlegungsgräben für Leitungsnetze und auch archäologische Situationen, die in der Baugrube zur Errichtung einer Tiefgarage neben dem Hotel Continental erfasst wurden. Während der ersten Phase wurden Fundamentwände von ehemaligen Artilleriekasernen dokumentiert, die in den Verlegungsgräben für Leitungsnetze zutage kamen. Überreste der neuzeitlichen gemauerten Bebauung wurden auch im Nordteil der Baugrube erfasst. In ihrem Südteil entdeckte man dann Fundsituationen, die von der Besiedlung dieses Raums im Laufe des 15. Jahrhunderts Zeugnis geben. Es handelte sich um eine Abfallgrube und um fragmentarische Überreste vom Souterrain eines Holz-Lehm-Baus. Von dem Souterrain erfasste man nur die südöstliche Ecke mit stufenförmigem, von der Ostseite aus anliegendem Halseingang.

Die Ausgrabung in der Nähe des Hotels Continental hat eine bisher unbekannte Besiedlung festgestellt, die unsere Vorstellungen über das Erscheinungsbild dieses Gebietes am Ende des Mittelalters ändert.

Obr. 41. Staré Zámky u Líšně (okr. Brno-město). Plocha detektorového průzkumu 2011.

Fig. 41. Staré Zámky by Líšně (Dis. Brno-město). Area of detector's research 2011.

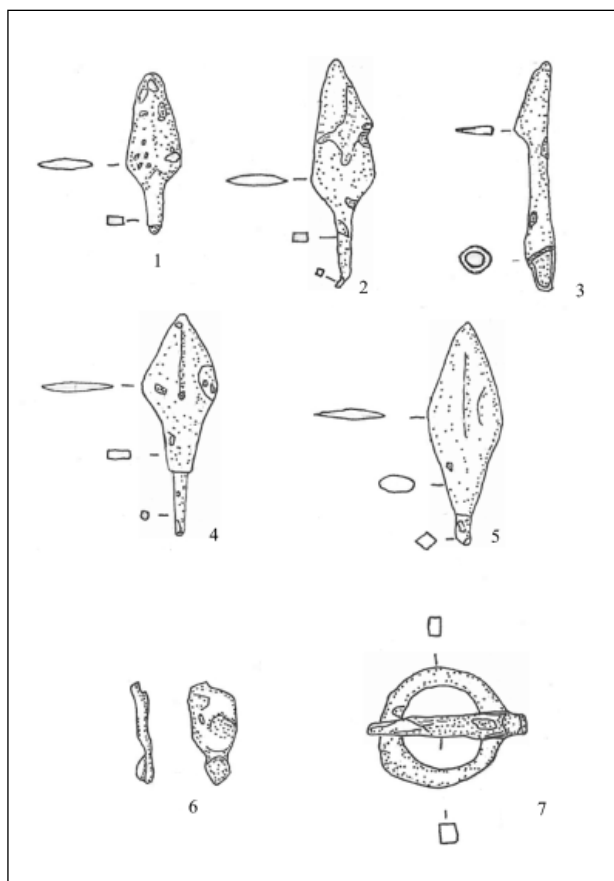
BRNO (K. Ú. LIŠEŇ, OKR. BRNO-MĚSTO)

„Staré Zámky“. Raný středověk. Hradiště. Detektorový průzkum. Uložení nálezů: Moravské zemské muzeum.

Lokalizace: okolí bodu Y= -590250,85, X= -1159151,413 (S-JTSK)

Na hradisku Staré Zámky u Líšně (Staňa 1960, 1972, Čížmář 2004, 92-93) proběhl ve dnech 4.–7. listopadu 2011 detektorový průzkum. Studenti Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Mgr. Richard Bíško, Mgr. František Trampota, Bc. Ondřej Blaha, Bc. Jarmila Nedbalová, Bc. Jakub Těsnohlídek, Bc. Peter Tkáč a Bc. Libor Kalčík se pokusili ověřit, zda exponovaná lokalita v katastru Brna – Líšně může ještě vydat nové doklady o osídlení hradiska. Před samotnou akcí byla plocha hradiska rozdělena do pravidelné čtvercové sítě o rozměrech čtverců 50 x 50 m. Při listopadovém průzkumu byla zmapována situace ve čtvercích 1, 2 a částečně i 3 (obr. 41).

V ornici do hloubky 15 cm bylo nalezeno 211 železných a 3 bronzové předměty. K významným železným artefaktům patří soubor pěti raně středověkých šipek – dvou rombových (obr. 42:4, 5), dvou listovitých s trnem (obr. 42:1, 2) a jedné s půlkou listu a tulejí (obr. 42:3). Dále byla nalezena železná kruhová přezka s masivním obdélným trnem (obr. 42:7). Analogické přezky byly získány na pohřebišti v Čelákovcích (Mašková 2005, 11–14), ale také z Dominikánského náměstí v Brně (Zůbek 2002, 138) nebo z Pražského hradu, kde jsou v hrobech interpretovány jako kování rakve (Beranová, Lutovský

Obr. 42. Staré Zámky u Líšně (okr. Brno-město). 1, 2 – listovitá šipky s trnem, 3 – listovitá šipka s tulejí, 4, 5 – rombické šipky, 6 – nákončí, 7 – kruhová přezka.

Fig. 42. Staré Zámky by Líšeň (Dis. Brno-město). 1, 2 – arrowheads with spine, 3 – arrowhead, 4, 5 – rhombic arrowheads, 6 – fitting, 7 – round brace.

2009, 259, obr. 285). Kruhové přezky se datují od mladohradištního období do raného novověku (Mašková 2005, 11–12). Mezi dalšími nálezy bylo identifikováno 53 hřebů, zlomky 24 železných nožů, 7 železných přezek, 5 železných hřiven, 5 dvouramenných skob, 2 seker, motyky, pilníku, nákončí (obr. 42:6) a kování vědra.

Libor Kalčík

Literatura

- Beranová, M., Lutovský, M. 2009:** *Slované v Čechách. Archeologie 6.–12. století.* Praha: Libri.
- Čížmář, M. 2004:** *Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku.* Praha: Libri.
- Mašková, P. 2005:** K otázce interpretace kostrového pohřebiště s projevy vampyrismu v Čelákovcích. *Studia mediaevalia Pragensia* 5. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 9–19.
- Staňa, Č. 1960:** Slovanské obytné objekty na hradišti Staré Zámky u Líšně. *Památky archeologické* 51/1, 240–293.

Staňa, Č. 1972: Velkomoravské hradiště Staré Zámky u Líšně. *Monumentorum tutela – Ochrana pamiatok* 8. Bratislava: Pallas pro SÚPSOP, 109–159.

Zůbek, A. 2002: Středověké přezky v brněnských nálezech. In: Z. Měřínský (ed.): *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* M 7. Brno: Masarykova univerzita, 123–153.

Resumé

The detector research was made in November 2011. It found proofs of early medieval settlement. Among more important findings there is a group of five iron arrows and round iron brace. Other findings included pieces of knives, nails, braces and ironworks.

BRNO (K. Ú. PONAVA, OKR. BRNO-MĚSTO)

Staňkova 358/8, p. č. 740/1. Novověk (zima 1805/1806?). Hromadný hrob. Záchranný výzkum.

Lokalizace: S-JTSK 598168.1:1159231.57.

Dne 1. 4. 2011 byli pracovníci ÚAPP Brno, v. v. i., prostřednictvím Policie ČR telefonicky informováni o náhodném nálezů lidských kosterních pozůstatků ve sklepních prostorách bytového domu Staňkova 358/8, k němuž došlo při výkopových pracích realizovaných v souvislosti se statickým zajištěním tohoto objektu. Okamžitá prohlídka místa jednoznačně prokázala, že vyzvednutý antropologický materiál pochází z narušeného novověkého hromadného hrobu.

Kvůli betonové podlaze ponechané na zbývající ploše suterénu bylo možné následným záchranným výzkumem ve dnech 4.–5. 4. 2011 odkryt jen malou výseč hrobové jámy (obr. 43), v níž byly zjištěny pozůstatky celkem 12 osob, a to výhradně mladých mužů ve věku od 20 do 30 let. Pouze tři skelety se však dají označit za relativně kompletní, z ostatních se podařilo vyzvednout jen části odhalené a ohrožené výkopovými pracemi. Navzdory značnému poškození zejména středu hrobu stavebními dělníky je zřejmé, že zatímco v severní polovině hrobu byli mrtví umístěni v řadě antipodicky vedle sebe na zádech s orientací střídavě severo-severozápad a jiho-jihovýchod, v jižní leželi v několika vzájemně se překrývajících řadách jak na zádech, tak také na boku či na břiše ve směru východ – západ, respektive západ – východ. Jednomu z mužů byla krátce před smrtí chirurgicky amputována levá dolní končetina 14 cm nad kolenem, další pak opět nedlouho před skonek utrpěl tříštivou zlomeninu levé pažní kosti. U koster ani v zásypu nebyly zjištěny žádné předměty, což nasvědčuje tomu, že zesnulí byli pochováni buď nazí, nebo jen v nějakých jednoduchých plátěných oděvech. Uvedená skutečnost ale zároveň brání přesnějšímu datování, které se tak opírá pouze o poznatek, že nejspíše neoznačený a dávno zapomenutý hrob byl porušen již při kopání základů pro stávající dům. Ten byl vybudován nejpozději v roce 1876, kdy je již zakreslen na indikační skice Velké Nové ulice.